

FINANSIJSKI KRIMINALITET I KORUPCIJA U PREHRAMBENOJ INDUSTRIJI - IZAZOVI, PREVENCIJA, REAKCIJA*

Ana Batrićević**

Prevare u oblasti proizvodnje hrane učinjene sa namerom pribavljanja protivpravne imovinske koristi ozbiljno ugrožavaju ne samo život i zdravlje ljudi, već i dobrobit životinja, životnu sredinu i privredu na nacionalnom i globalnom nivou. Povezanost prevara u prehrambenoj industriji sa različitim oblicima finansijskog kriminaliteta i korupcije, koji često imaju transnacionalni oblik, čini ovaj fenomen naročito društveno opasnim. Imajući u vidu lakoću sa kojom se ovakva nezakonita ponašanja mogu učiniti, sa jedne strane, i veliku ekonomsku dobit koju njihovi učiniovi mogu ostvariti za sebe ili za pravno lice u čije ime deluju, sa druge, čini se da kreiranje adekvatnih i efikasnih mehanizama prevencije na normativnom i praktičnom nivou predstavlja i neophodnost i ozbiljan izazov. U skladu sa tim, autor u ovom radu razmatra najzastupljenije forme prevara u oblasti proizvodnje hrane i mehanizme Evropske unije za njihovu prevenciju i analizira primere uspešnog suprotstavljanja takvim aktivnostima. U zaključnim razmatranjima, autor se osvrće na ključne probleme i navodi određene sugestije za dalji razvoj preventivnog mehanizma u ovoj oblasti u skladu sa evropskim standardima.

KLJUČNE REČI: finansijski kriminalitet, korupcija, proizvodnja hrane, prevara, Evropska unija.

UVOD – POJAM I KARAKTERISTIKE PREVARA U OBLASTI PROIZVODNJE HRANE

Prve prevare u oblasti proizvodnje hrane učinjene sa namerom ostvarivanja protivpravne imovinske koristi pojavljuju se paralelno sa nastankom i razvojem trgovine. Već tada se moglo konstatovati da je profit imao veći značaj od zdravlja i sigurnosti potrošača, a prevare u oblasti proizvodnje hrane uticale su kako na ekonomiju tako i na politiku – državi se nije plaćao porez na namirnice, što joj je nanosilo gubitke, a prevareni potrošači gubili su poverenje u privredni sistem, što je zahtevalo adekvatnu državnu reakciju (Jakovljević, 2014: 2). Nezakonite prakse u lancu proizvodnje hrane predstavljaju konstantan rizik, a još opasnijim ih čini okolnost da često ostaju neprimećene. Tokom poslednjih godina, pojedini

* Rad predstavlja rezultat na projektu 47011 "Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnosti socijalne intervencije", koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

** Dr Ana Batrićević je viši naučni saradnik na Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja.
email: a.batricevic@yahoo.com

incidenti u ovoj oblasti (od kojih su neki analizirani u ovom radu) izazvali su ozbiljnu zabrinutost naučne i stručne javnosti i pobudili interesovanje medija, eksperata i građana za ovaj fenomen, skrećući pažnju na potrebu da se on otkrije i spreči u različitim fazama proizvodnje hrane (Manning, Soon, 2014: 23-32). Tome je doprinela i učestala povezanost prevare u prehrambenoj industriji sa drugim oblicima kriminaliteta – pre svega finansijskim kriminalitetom i korupcijom, što celoj problematici daje dodatnu težinu i složenost.

Definicija prevare u prehrambenoj industriji menjala se kroz istoriju, u zavisnosti od potrebe za pružanjem konkretnog odgovora na brojne incidente u ovoj oblasti. Tako je u Velikoj Britaniji 1855. godine mišljenje Parlamenta bilo da se problematičnim smatra samo mešanje jestivih namirnica sa otrovnim supstancama, dok se u Sjedinjenim Američkim Državama 1906. godine takozvanom „krivotvorenom“ hranom smatrala ona hrana koja sadrži prljave, trule ili sastojke u raspadanju ili hrana koja je iz nekog drugog razloga nepodobna za konzumiranje (Jakovljević, 2014: 2). Danas se prevara u oblasti proizvodnje hrane definiše kao bilo koje namerno postupanje kojim se hrana, sastojci ili prehrambeni proizvodi falsifikuju, zamenjuju drugim, pogrešno (neistinito) označavaju, razređuju ili na bilo koji drugi način menjaju radi ostvarivanja imovinske koristi (Montes Saavedra, 2014: 6). Pri tome treba napomenuti da se pod pojmom falsifikovanja hrane, odnosno prehrambenog proizvoda, podrazumeva namerno umanjivanje kvaliteta hrane koja je namenjena za prodaju na tržištu, bilo dodavanjem i mešanjem supstanci slabijeg kvaliteta bilo uklanjanjem nekog dragocenog sastojka (Jha, 2016: 1-24). Primarni cilj ovakvih radnji nije da se nanese šteta potrošačima, ali one mogu predstavljati ozbiljan rizik po javno zdravlje, zato što podrazumevaju kršenje principa dobre prakse od strane proizvođača, usled čega može doći do pojave alergena, drugih neprijavljenih sastojaka ili otrovnih materija u hrani i to u nepoznatim količinama i bez bilo kakvog prethodnog upozorenja (Ibid.).

Kompanije koje posluju u oblasti prehrambene industrije imaju posebnu društvenu odgovornost, budući da je njihov zadatak da potrošačima pruže zdravstveno bezbednu hranu, da pri tome očuvaju životnu sredinu, ali i da sprovode određene društveno korisne aktivnosti u zajednici. Pored toga, treba imati u vidu da društveno odgovorna preduzeća prehrambene industrije neretko pružaju pomoć u vidu davanja prehrambenih proizvoda socijalno ugroženim kategorijama građana. Zbog toga bi kvalitet i zdravstvenu ispravnost tih proizvoda, ali i adekvatnu zaštitu životne sredine, trebalo da garantuje primena ISO i HACCP standarda (Urošević, Kokeza, 2012: 49). Međutim, upravo se prevarnim postupanjem u ovoj oblasti otvara prostor za kršenje pomenutih standarda, što može imati fatalne posledice kako po pojedince tako i po životnu sredinu.

Kao primeri prevara u oblasti proizvodnje hrane navode se: reklamiranje konjskog mesa kao goveđeg, reklamiranje mesa konja koji su tretirani fenilbutazonom¹ kao jestivog konjskog mesa, reklamiranje običnog brašna kao organskog, reklamiranje jaja proizvedenih u baterijskom (kaveznom) sistemu kao organskih jaja, reklamiranje kamene (mineralne) soli kao morske soli, upotreba alkohola sa metanolom u alkoholnim pićima, upotreba masti kontaminiranih dioksinom u proizvodima za prehranu životinja i lažno imenovanje vrsta

¹ Fenilbutazon je nesteroidni antiinflamatori lek koji se koristi za ublažavanje bolova i smanjenje telesne temperature kod životinja, uglavnom konja i pasa. U Evropskoj uniji zabranjeno je da prehrambeni proizvodi namenjeni za ishranu ljudi sadrže fenilbutazon (EFSA, 2013). Rezidue fenilbutazona u mesu mogu da prouzrokuju vrlo težak i letalan oblik oštećenje kostne srži kod potrošača koji su ga konzumirali (Više o tome: Vučinić, 2012: 32).

---

ribe i morskih plodova.² Osim navedenih primera, prevara u oblasti proizvodnje hrane postoji i kada proizvođač stavlja na dva odvojena tržišta proizvode koji su na prvi pogled identični, ali su zapravo napravljeni od sastojaka različitog kvaliteta.³

Izloženost riziku od prevare u oblasti proizvodnje hrane može se definisati kao postojanje propusta koji omogućavaju da dođe do neželjenih i nezakonitih aktivnosti u sistemu proizvodnje (Spink et al., 2017, prema: Van Ruth et al., 2017: 70). U tom smislu, prevara u proizvodnji hrane uključuje tri elementa: 1) mogućnosti (tehničke i prostorno-vremenske), 2) motive (gde spadaju ekonomski situacija, kao i kulturni i socijalni faktori) i 3) mere kontrole (koje mogu biti tehničke i upravljačke) (Van Ruth et al., 2017: 71).

Kao učinioци prevare u prehrambenoj industriji najčešće se javljaju upravo zaposleni u kompanijama koje se bave proizvodnjom hrane. Lakoća sa kojom se pojedini proizvodi mogu izmešati ili zameniti sa drugim sličnim proizvodima, posedovanje znanja i dostupnost tehnologija uz pomoć kojih se to može učiniti u određenim delovima proizvodnog lanca povećavaju rizik od prevare. Na primer, proizvodi koji se nalaze u određenom fizičkom stanju podložniji su takvim postupcima nego neki drugi, a dostupnost ili odsustvo metoda za otkrivanje takvih radnji dodatno pogoduje činjenju prevare. Proizvodi koji su objekti prevare često se vizuelno ne mogu razlikovati od originalnih proizvoda, a potreba za primenom složenijih metoda prilikom analiziranja svojstava određenih vrsta proizvoda naročito uvećava rizik od prevare. Konačno, složenost pojedinih prehrambenih proizvoda ili sirovina od kojih se oni prave, odnosno raznolikost sastava tih proizvoda naročito otežavaju analizu njihovog kvaliteta (Van Ruth et al., 2017: 71).

Mogućnosti za prevare u prehrambenoj industriji uvećavaju se kada potencijalni učinioci imaju zakonit pristup mestu gde se prevara može učiniti - na primer, pristup proizvodima ili proizvodnim linijama, kao i u slučajevima kada nema fizičkog obezbeđenja. Ali, mogućnosti postoje i kada učinilac nema direktni pristup proizvodnoj lokaciji, ukoliko je mreža proizvodnje proširena, što automatski umanjuje njenu transparentnost. Budući da prevara u prehrambenoj industriji podrazumeva zamenu proizvoda boljem kvalitetom jeftinijim ili manje kvalitetnim alternativama, visoka cena proizvoda po kilogramu predstavlja dodatnu motivaciju za učinioce. Isto važi i za situacije kada postoji veliki jaz između potražnje, sa jedne, i fizičke dostupnosti proizvoda, sa druge strane, kao i kada se cene menjaju usled regionalnih ili globalnih nedostataka u snabdevanju (Van Ruth et al., 2017: 71).

Osim navedenih, postoje još neki faktori koji doprinose porastu rizika od prevare u ovoj oblasti: da se radi o proizvodu sa posebnim svojstvima koja mu uvećavaju vrednost (na primer, organski ili ručno rađeni proizvodi), želja kompanija da uvećaju profit ili umanje troškove, stanje u kojem se nalazi kompanija, trenutne tržišne okolnosti, etika odnosno kultura poslovanja, opšta prisutnost korupcije u društvu, poslovna strategija kompanije, odnosno, da li je zastupljena kratkoročna ili dugoročna strategija poslovanja itd. (Van Ruth et al., 2017: 72).

---

² Report on the food crisis, fraud in the food chain and the control thereof (2013/2091(INI)), Committee on the Environment, Public Health and Food Safety, Rapporteur: Esther de Lange, European Parliament, Plenary Sitting, 04.12.2013., A7-0434/2013, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0434+0+DOC+XML+V0//EN>, 26.06.2019.

³ *Ibid.*

1. POVEZANOST PREVARA U PREHRAMBENOJ INDUSTRIJI SA FINANSIJSKIM KRIMINALITETOM I KORUPCIJOM

Kao što je već istaknuto, ono što prevare u oblasti prehrambene industrije čini naročito društveno opasnim jeste njihova učestala povezanost sa drugim oblicima kriminaliteta, među kojima se kao najzastupljeniji javljaju finansijski kriminalitet i korupcija. Naime, prevara u proizvodnji hrane predstavlja mnogo širi pojam od pukog falsifikovanja proizvoda sa namenom pribavljanja protivpravne imovinske koristi i po pravilu pored falsifikovanja uključuje i lažno predstavljanje proizvoda, krađu, poresku evaziju i “sivu ekonomiju” odnosno prodaju takvih proizvoda na crnom tržištu (Van Ruth et al., 2017: 70).

U naučnoj i stručnoj literaturi pojmovi: privredni kriminalitet, finansijski kriminalitet, kriminalitet u privredi i korporacijski kriminal koriste se da označe različite oblike kriminalnih aktivnosti koje su usmerene protiv ekonomskog sistema nacionalne privrede i njegovog funkcionalisanja (Cvetković, Kešetović, 2018: 43). Korporativni kriminalitet uključuje niz nezakonitih postupanja učinjenih u ime ili za račun korporacija, koje inače zakonito posluju u različitim granama privrede. Budući da se prevare u oblasti proizvodnje hrane najčešće dešavaju upravo u sklopu regularnog lanca proizvodnje, može se konstatovati da prevare u oblasti proizvodnje hrane imaju brojne sličnosti upravo sa ostalim vidovima korporativnog kriminaliteta (Van Ruth et al., 2017: 71).

Finansijski kriminalitet predstavlja jedan od pojavnih oblika privrednog kriminaliteta (Mirić, 2018: 217). U užem smislu, privredni kriminalitet obuhvata sva krivična dela protiv privrede, odnosno društvenih odnosa koji vladaju u procesu proizvodnje, razmene i potrošnje, dok u širem smislu on pored njih obuhvata i krivična dela kojima se osim privrede istovremeno napadaju i drugi društveni odnosi i vrednosti (protiv ekonomskog sistema, službene dužnosti, imovine, radnih odnosa) kojima se povređuju ili ugrožavaju odnosi u privredi ili nanosi šteta privrednom poslovanju ili dobrima (Jovašević, 2011: 526).

Krivična dela protiv privrede obuhvataju veću grupu inkriminacija koje se odnose na različite vidove kršenja pravila i propisa o privrednom i finansijskom poslovanju, kojima se nanosi šteta privredi zemlje ili pojedinim drugim subjektima privrednog poslovanja ili kojima se ugrožava privredni sistem zemlje i u okviru njega uspostavljeni pravno regulisani odnosi (Đorđević, 2011: 117). Krivična dela protiv privrede čine samo jedan, istina veoma važan, segment privrednog kriminaliteta, koji pored njih uključuje i druga protivpravna ponašanja kojima se povređuju i ugrožavaju privredni odnosi, dobra ili interesi – privredne prestupe i privredne prekršaje (Jovašević, 2011: 526). Za inkriminisanje prevara u oblasti proizvodnje hrane, od značaja su (što direktnog, što indirektnog) sledeća krivična dela protiv privrede, sistematizovana u okviru 22. poglavља Krivičnog zakonika Republike Srbije⁴ (u daljem tekstu: KZRS) : 1) prevara u obavljanju privredne delatnosti (član 223.), 2) poreska utaja (član 225.), 3) primanje mita u obavljanju privredne delatnosti (član 230.), 4) davanje mita u obavljanju privredne delatnosti (član 231.), 5) nedozvoljena proizvodnja (član 234.), 6) nedozvoljena trgovina (član 235.), 7) krijumčarenje (član 236.), 8) onemogućavanje vršenja kontrole (član 237.), 9) neovlašćena upotreba tuđeg poslovног imena i druge posebне ознаке robe ili usluga (član 238.), 10) falsifikovanje znakova, odnosno državnih

⁴ Krivični zakonik („Službeni glasnik RS“, broj 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019).

žigova za obeležavanje robe, merila i predmeta od dragocenih metala (član 244a) i 11) pranje novca (član 245.).

Prema članu 2. Zakona o agenciji za borbu protiv korupcije⁵, "korupcija" predstavlja odnos koji se zasniva zloupotrebom službenog, odnosno društvenog položaja ili uticaja, u javnom ili privatnom sektoru, u cilju sticanja lične koristi ili koristi za drugoga. Formalna definicija Saveta Evrope korupciju određuje kao ponašanje određene osobe u javnim poslovima koje je u suprotnosti sa poslanstvom njenog položaja, što između ostalog prouzrokuje i neosnovano okorišćavanje, iz čega sledi da je reč o zloupotrebi javnog položaja za lične ciljeve (Bjelajac, 2015: 44). Ova definicija u skladu je i sa operativnom definicijom Svetske banke, prema kojoj korupcija predstavlja zloupotrebu javnih ovlašćenja radi sticanja privatne koristi (Bjelajac, 2015: 45). Priroda prevara u oblasti proizvodnje hrane, kao i niz slučajeva iz prakse govore u prilog tome da je te aktivnosti gotovo nemoguće izvršiti bez određenih koruptivnih krivičnih dela, naročito ukoliko se vrše na transnacionalnom nivou.

2. PRAVNI MEHANIZMI PREVENCIJE PREVARA U PREHRAMBENOJ INDUSTRIJI

2.1. Opšta razmatranja

U savremenom društvu, razvoj privrede zemlje i obavljanje privrednih aktivnosti dobija takav značaj da država sve više interveniše u privredi kako bi se uspostavili i održavali normalni odnosi subjekata privrednog poslovanja na način koji odgovara kako privrednim interesima zemlje, tako i potrebama građana (Đorđević, 2011: 117). Navedeno se odnosi i na regulisanje oblasti proizvodnje hrane. Inače, smatra se da Evropa i Sjedinjene Američke Države imaju najsigurnije lance snabdevanja hranom u svetu. Budući da je visok nivo bezbednosti hrane prioritet i u jednom i u drugom pravnom sistemu, u oba se nakon poslednjih izmena i dopuna propisa, insistira na tome da proizvođači i operateri prate dobre prakse u proizvodnji (Good Manufacturing Practices – GMP) i izbegavaju nepoštene postupke u lancu snabdevanja hranom (Montes Saavedra, 2014: 7). Za potrebe ovog rada, analizirani su pravni okviri Evropske unije (u daljem tekstu: EU) za borbu protiv prevara u oblasti proizvodnje hrane, kako zbog toga što postavljaju visoke standarde u ovoj oblasti tako i zbog značaja koji imaju za našu zemlju u kontekstu ispunjenja obaveza iz sledećih: pregovaračkih poglavljja: pregovaračkog poglavљa 12. posvećenog sigurnosti hrane, veterinarskoj i fitosanitarnoj politici (Evropska komisija, 2018: 70), kao i pregovaračkog poglavљa 28., posvećenog zaštiti potrošača i zaštiti zdravlja (Evropska komisija, 2018: 90-92).

---

⁵ Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije („Službeni glasnik RS“, broj 97/2008, 53/2010, 66/2011, 67/2013, 112/2013 i 8/2015).

2.2. Uredba 178/2002

Uredba 178/2002⁶, poznata i kao „Opšti zakon o hrani“ (General Food Law) postavlja osnovne principe i zahteve u oblasti regulisanja proizvodnje hrane, propisuje mere i principe vezane za bezbednost hrane i osniva organizaciju European Food Safety Authority⁷, kao izraz neophodnosti da se uspostavi jedinstven i koherentan pristup uređenju bezbednosti i proizvodnje hrane na nivou Evropske unije (Montes Saavedra, 2014: 12). Pomenuta uredba ima za cilj uspostavljanje politika u oblasti proizvodnje hrane koje mogu da obezbede visok nivo zaštite ljudskog zdravlja, ali i slobodan promet robe, čime se želi doprineti dobrobiti u EU, kao i ostvarenju njenih ekonomskih i socijalnih interesa. Prema navedenoj uredbi, lanac snabdevanja hranom treba tretirati kao jednu celinu, koja obuhvata sve faze proizvodnje, prerade i distribucije hrane i prehrambenih proizvoda, počevši od sirovina dobijenih iz primarne proizvodnje (kao što su, na primer proizvodnja na farmama ili u ribnjacima), pa sve do krajnjih proizvoda. Ovakav pristup naziva se još i „farm to fork“, a podrazumeva da svaka karika u lancu proizvodnje ima obavezu da poštuje relevantne propise (Montes Saavedra, 2014: 12).

Kao glavni ciljevi ove direktive mogu se izdvojiti: 1) obezbeđenje usklađenih definicija kako bi se sprečila pojava nesuglasica i barijera između država članica i olakšalo slobodno kretanje robe u EU, 2) propisivanje pravila i principa u oblasti proizvodnje prehrambenih proizvoda namenjenih tržišnoj prodaji, 3) postavljanje obaveza i odgovornosti proizvođača hrane, čime se oni čine odgovornim za bezbednost svojih proizvoda i 4) osnivanje organizacije European Food Safety Authority, kako bi se osnažila naučna i tehnička podrška sistemu bezbednosti hrane. Svojim principima i ciljevima, ova direktiva nastoji da obezbedi visok nivo zaštite zdravlja, da olakša slobodan promet robe, kao i da uvaži interes potrošača putem prevencije prevarnih praksi u lancu proizvodnje hrane, ali i putem uređenja politika vezanih za označavanje i reklamiranje proizvoda namenjenih tržišnoj prodaji (Montes Saavedra, 2014: 12).

2.3. Uredba 882/2004 o službenoj kontroli

Uredba 882/2004⁸ima za cilj uspostavljanje jedinstvenog i integrisanog pristupa zvaničnim kontrolama lanca poljoprivredne proizvodnje hrane. Njome se nastoji omogućiti nadležnim vlastima u državama članicama EU da postupaju u skladu sa zakonima o proizvodnji hrane i prehrambenih proizvoda, kao i da: 1) spreče ili eliminišu rizike koji se mogu pojavitи bilo neposredno bilo usled uticaja životne sredine ili da te rizike svedu

⁶ Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety, Official Journal of the European Communities, L 31, 01.02.2002, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002R0178&from=EN>, 16.06.2019.

⁷ European Food Safety Authority, <http://www.efsa.europa.eu/>, 16.06.2019.

⁸ Regulation (EC) No 882/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on official controls performed to ensure the verification of compliance with feed and food law, animal health and animal welfare rules, Official Journal of the European Union L 165, 30.04.2004, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0882&from=EN>, 16.06.2019.

na prihvatljiv nivo, 2) garantuju fer prakse u oblasti trgovine hranom i prehrambenim proizvodima i 3) obezbede zaštitu interesa potrošača, uključujući označavanje hrane i prehrambenih proizvoda i bilo koji drugi vid informisanja potrošača.

Prema pomenutoj uredbi, zvanične kontrole treba sprovoditi redovno, na osnovu procene rizika i dovoljno često i to u svim fazama lanca proizvodnje, kao i u fazama uvoza i izvoza, s tim što se za sprovođenje kontrole uvezenih proizvoda propisuju posebna pravila. Uredba obavezuje države članice EU da sprovode redovne obuke zaposlenih u organima nadležnim za sprovođenje kontrole, a sam program obuke finansiran je od strane EU.⁹ Pored toga, Uredbom se uspostavljuju Referentne laboratorije EU, koje imaju za cilj da omoguće kvalitetno i ujednačeno testiranje na nivou EU, kao i da podrže aktivnosti Komisije usmerene na upravljanje i procenu rizika u oblasti laboratorijskih analiza.¹⁰ Takođe, Uredba obavezuje države članice da osmišljavaju i primenjuju višegodišnje nacionalne kontrolne planove kako bi se obezbedila njena delotvorna primena, a uspostavlja i mogućnost da se naprave ad hoc koordinisani kontrolni planovi.

2.4. Uredba 625/2017 o službenoj kontroli

Uredba 625/2017¹¹ reguliše službenu kontrolu i druge službene aktivnosti koje se preduzimaju sa ciljem da se obezbedi primena propisa u oblasti proizvodnje hrane i prehrambenih proizvoda, zaštite zdravlja i dobrobiti životinja, zdravlja biljaka i proizvoda za zaštitu biljaka. Sa primenom nekih njenih odredbi otpočelo se 14. decembra 2019. godine, dok će druge biti primenjivane od 14. decembra 2022. godine, ili ranije ako se za to steknu uslovi.¹² Polje primene nove uredbe šire je od polja primene prethodne, budući da se ona, kao što je istaknuto, odnosi kako na poštovanje propisa iz oblasti proizvodnje hrane i prehrambenih proizvoda, tako i na primenu normi vezanih za zdravlje i dobrobit životinja, zdravlje biljaka i ispravnost proizvoda životinjskog porekla.¹³

Proširenjem polja primene nastojao se obezbediti koherentniji i usklađeniji pristup službenim kontrolama i omogućiti primena aktivnosti neophodnih za sprovođenje propisa tokom celog lanca proizvodnje. Kako bi se izbegle eventualne nedoumice, nova Uredba jasno ističe da se njene odredbe odnose i na organske proizvode i na proizvode za zaštitu

⁹ Više o tome: http://ec.europa.eu/chafea/food/initiative/index_en.htm, 18.06.2019.

¹⁰ Više o tome: https://ec.europa.eu/food/safety/official_controls/legislation/ref-labs_en, 18.06.2019.

¹¹ Regulation (EU) 2017/625 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on official controls and other official activities performed to ensure the application of food and feed law, rules on animal health and welfare, plant health and plant protection products, amending Regulations (EC) No 999/2001, (EC) No 396/2005, (EC) No 1069/2009, (EC) No 1107/2009, (EU) No 1151/2012, (EU) No 652/2014, (EU) 2016/429 and (EU) 2016/2031 of the European Parliament and of the Council, Council Regulations (EC) No 1/2005 and (EC) No 1099/2009 and Council Directives 98/58/EC, 1999/74/EC, 2007/43/EC, 2008/119/EC and 2008/120/EC, and repealing Regulations (EC) No 854/2004 and (EC) No 882/2004 of the European Parliament and of the Council, Council Directives 89/608/EEC, 89/662/EEC, 90/425/EEC, 91/496/EEC, 96/23/EC, 96/93/EC and 97/78/EC and Council Decision 92/438/EEC (Official Controls Regulation), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R0625&from=EN>, 24.06.2019.

¹² New Official Control Regulation –enter into APPLICATION timeline, https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/oc_application_timeline_20170407.pdf, 24.06.2019.

¹³ European Commission, Legislation on official controls, https://ec.europa.eu/food/safety/official_controls/legislation_en, 24.06.2019.

biljaka. Ona se primenjuje na provere koje se sprovode u skladu sa standardima marketinga koji važe u skladu sa članom 89. Uredbe 1306/2013 sa namerom da se identifikuju potencijalni slučajevi prevarnih ili obmanjujućih praksi u vezi sa standardima reklamiranja poljoprivrednih proizvoda. Osim ako nije navedeno suprotno, propisano je da se Uredba primenjuje i na “druge službene aktivnosti”, u koje spadaju aktivnosti koje, na primer, imaju za cilj da potvrde postojanje bolesti kod životinja ili parazita kod biljaka, ili da spreče ili iskorene njihovu pojavu.¹⁴

Pristup kontroli koji je zasnovan na riziku zadržan je i u novoj Uredbi, pri čemu je posebno istaknuto da nadležni organi prilikom planiranja kontrole treba da uzmu u obzir prethodno poslovanje kontrolisanog subjekta, kao i regularnost njegovih sopstvenih provera, uključujući kako one koje sprovodi on sam tako i one koje na njegov zahtev sprovodi treće lice. Uredba insistira na tome da se provere sprovode na način koji ne remeti poslovanje. U cilju osnaživanja borbe protiv prevara, od nadležnih organa se zahteva da prilikom donošenja odluke o učestalosti vršenja kontrole uzmu u obzir verovatnoću prevarnog i obmanjujućeg postupanja. Preciznije, od nadležnih organa se očekuje da pri obavljanju kontrole i odlučivanja o njihovoj učestalosti vode računa o verovatnoći da će potrošači biti obmanuti u pogledu svojstava, kvaliteta, sastava ili zemlje porekla hrane koju kupuju.¹⁵

Nadležni organi imaju ovlašćenje da sprovode zvanične kontrole svih proizvođača i u svim fazama proizvodnje, prerade, distribucije i upotrebe životinja, robe, supstanci, materijala ili predmeta koji su obuhvaćeni propisima o proizvodnji hrane. Radi povećanja efikasnosti kontrole, od organa zaduženih za njeno sprovođenje zahteva se da vode registre kontrolisanih subjekata, od kojih se, sa druge strane, zahteva da prilikom kontrole sarađuju kako bi se ista lakše sprovela. Kontrole moraju biti transparentne, a u skladu sa tim zahtevom, organi nadležni za njihovo sprovođenje moraju makar jednom godišnje da objavljaju informacije u vezi sa tim.¹⁶

Uredba postavlja pravila za funkcionisanje laboratorija za analize, testove ili dijagnoze za potrebe zvaničnih kontrola. Ona omogućava i osnivanje novih centara za dobrobit životinja, kako bi se državama članicama EU pružala pomoć u oblasti zaštite dobrobiti životinja, uključujući: sprovođenje naučnih i tehničkih studija, organizovanje kurseva i obuka i diseminaciju rezultata istraživanja i tehničkih inovacija, kao i pružanje naučnih i tehničkih saveta za razvoj i primenu indikatora dobrobiti životinja. Uredba omogućava i osnivanje referentnih centara za autentičnost i integritet lanaca poljoprivredne proizvodnje kako bi se učinila dostupnim specijalizovana znanja u vezi sa metodama otkrivanja prevarnih ili obmanjujućih praksi i posebne analize osmišljene za identifikovanje oblasti posebno podložnih prevarama u lancu proizvodnje hrane. Na kraju, Uredba uspostavlja integrisan pristup kontroli uvoza, zasnovan na riziku, kao i jedinstven i usklađen normativni okvir za zvaničnu sertifikaciju u svim državama članicama, kao i u svim oblastima kontrole koje su njome obuhvaćene.¹⁷

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

3. PRIMERI EFIKASNE REAKCIJE NA PREVARE U PREHRAMBENOJ INDUSTRIJI

3.1. Operacija OPSON VII, sa posebnim osvrtom na nezakonitu prodaju tunjevine

Operacija OPSON VII sprovodila se četiri meseca (od decembra 2017. do marta 2018. godine) u 67 zemalja i imala je za rezultat zaplenu preko 3620 tona i 9,7 miliona litara hrane odnosno pića, što lažnog sastava, što kvaliteta koji nije ispunjavao odgovarajuće standarde. Tokom operacije sprovedena je oko 41000 provera u prodavnicama, na pijacama, aerodromima, lukama i industrijskim kompleksima. Ukupno 749 osoba uhapšeno je ili zadržano na ispitivanju, a istrage su nastavljene u velikom broju zemalja. Tom prilikom, raskrinkano je skoro 50 kriminalnih mreža koje su učestvovale u proizvodnji falsifikovane hrane i pića, čime je onemogućeno plasiranje na tržište potencijalno smrtonosnih proizvoda¹⁸.

Tokom ove operacije, EU mreža za borbu protiv prevara u proizvodnji hrane doprinela je, zajedno sa Europolom i Interpolom, otkrivanju nezakonite prodaje tunjevine namenjene za konzerviranje kao sveže. Zajedničke aktivnosti sprovedene su u 11 zemalja (Španija, Italija, Francuska, Nemačka, Portugalija, Holandija, Ujedinjeno Kraljevstvo, Mađarska, Lihtenštajn, Norveška i Švajcarska). U nekima su istražne radnje sprovedene na ribarskim brodovima i fabrikama za preradu ribe, dok su u drugima uzimani uzorci sa prodajnih mesta. Tako je otkriveno da je tunjevina koja je bila namenjena za konzerviranje ilegalno tretirana supstancama koje menjaju boju mesa, čineći da ono izgleda sveže. Takvo postupanje predstavlja ozbiljan rizik po javno zdravlje, imajući u vidu da promene originalne boje mesa mogu da prikriju činjenicu da je ono pokvareno, čime se dopušta da se u njemu razvije histamin odgovoran za pojavu takozvanog histaminskog ili skombroidnog trovanja kod ljudi. Zaplenjeno je više od 51 tone takve tune, a procenjeno je da bi učiniovi ovim prevarama ostvarili nezakonit profit u vrednosti koja prelazi 200 miliona evra.¹⁹

3.2. Zamena lešnika kikirikijem

U januaru 2016. godine, dve gruzijske kompanije izvezle su u EU pečene lešnike od kojih je između 15% i 22% bilo zamenjeno kikirikijem. Naime, kikiriki je relativno jeftin, odnosno znatno jeftiniji od lešnika, a karakteristike su mu takve da je mešanjem sa

lešnicima doprineo povećanju količine proizvoda umanjujući istovremeno njegov kvalitet. Prevara je otkrivena zahvaljujući pritužbi koji je podneo jedan potrošač iz Nemačke, koji je nakon konzumiranja lešnika imao alergijsku reakciju na kikiriki. Istraga je pokazala da su

¹⁸ Fraud on a plate: over 3 600 tonnes of dangerous food removed from consumer market (Press Release), Europol, 25.04.2018., <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/fraud-plate-over-3-600-tonnes-of-dangerous-food-removed-consumer-market>, 02.07.2019.

¹⁹ Commission's contribution to Europol/Interpol action against fraudulent fresh tuna, European Commission, EU Coordinated Actions, https://ec.europa.eu/food/safety/food-fraud/coord-act_en, 02.07.2019.

kod proizvođača bile uskladištene velike količine kikirikija bez deklaracije, koji se čuvao zajedno sa lešnicima i brašnom od lešnika. Nakon što su o tome obaveštene nemačke vlasti, informacija je prosleđena EU mreži za borbu protiv prevara u proizvodnji hrane. Potom je gruzijskim vlastima naloženo da zabrane kompanijama umešanim u ovu prevaru da izvoze proizvode u EU dokle god su osobe odgovorne za prevaru ostale na istim pozicijama u njima.²⁰

Osim što su pomenute gruzijske kompanije prekršile *acquis svesno* i namerno ubacivši kikiriki u mešavinu lešnika bez prijavljivanja i to u količini između 22% i 14%, one su time ostvarile nezakonitu zaradu u iznosu od oko 400 \$ po toni i izazvale rizik po javno zdravlje u smislu izazivanja alergijskih reakcija kod potrošača.²¹ Ipak, ovaj slučaj predstavlja primer dobre saradnje između gruzijskih vlasti sa jedne strane i nadležnih tela EU sa druge. Naime, odmah po prijemu obaveštenja o prijavi od strane nemačkog kupca, gruzijske vlasti su po hitnom postupku usvojile uredbu kojom je pojačana kontrola lešnika namenjenih izvozu (više o tome: Europe Foundation, 2017). Gruzijske vlasti su sprovele istragu koja je potvrdila sprovođenje prevarnih aktivnosti u dve kompanije (koje su pripadale istom vlasniku) i izrekle odgovornim licima sankcije za falsifikovanje proizvoda, kao i za falsifikovanje poreskih dokumenata (između 2 i 4 godine zatvora)²². Osim toga, i druge zemlje EU pooštire su kontrolu uvoza navedenih proizvoda iz Gruzije (videti, na primer: Food Safety Authority of Ireland, 2019: 6-7).

ZAKLJUČAK

Uprkos postojanju normativnih okvira na evropskom i nacionalnom nivou, čini se da postojeći sistemi kontrole proizvodnje hrane još uvek nisu u potpunosti osmišljeni tako da se prevare u svim fazama proizvodnje blagovremeno otkriju i spreče. Uz to, načini vršenja ovakvih prevara konstantno se menjaju, usavršavaju i prilagođavaju tako da učinioци izbegnu postojeće kontrolne mehanizme, Budući da takve prevare često imaju transnacionalni karakter, potreban je pristup koji prevaziđa uobičajene bezbednosne procedure. Naime, u uobičajenim pristupima proizvodnji hrane, poštenje subjekata uključenih u lanac proizvodnje predstavlja polaznu pretpostavku, što upravo otvara prostor za prevare (Van Ruth et.al., 2017: 70). Zbog toga se nameće zaključak da bi pristup zasnovan na kontroli bezbednosti trebalo zameniti pristupom zasnovanom na prevenciji prevare i smanjenju rizika od iste, imajući konstantno u vidu rizik od svesnog i namernog prevarnog postupanja subjekata uključenih u lanac proizvodnje (*Ibid.*).

Međutim, osim sprovođenja adekvatne kontrole u svim fazama proizvodnje, distribucije i prodaje prehrambenih proizvoda, potrebno je raditi i na intenzivnom podizanju svesti - kako proizvođača tako i potrošača o mogućim rizicima od prevara u proizvodnji hrane. Sa jedne strane, potrebno je da proizvođači i sva druga lica koja se mogu javiti kao potencijalni učinioci prevare u ovoj oblasti imaju u vidu moguće rizike takvog

²⁰ Substitution of Hazelnuts for Peanuts, European Commission, EU Coordinated Actions, https://ec.europa.eu/food/safety/food-fraud/coord-act_en, 02.07.2019.

²¹ EU Food Fraud Network collaborating with Georgia, Substitution Hazelnuts by Peanuts, https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/food-fraud_hazelnuts_presentation.pdf, 04.07.2019.

²² EU Food Fraud Network collaborating with Georgia, Substitution Hazelnuts by Peanuts, https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/food-fraud_hazelnuts_presentation.pdf, 04.07.2019.

ponašanja. U prvom redu, misli se na rizike po zdravlje ljudi, odnosno potrošača, budući da konzumiranje takvih proizvoda često može imati i fatalan ishod. Rukovodeći se isključivo željom za ostvarenjem što većeg profita, potencijalni učinioci zanemaruju činjenicu da svojim postupanjem mogu ugroziti ljudski život, ali i zdravlje i dobrobit životinja, pa i životnu sredinu. Zbog toga je potrebno insistirati na njihovoj edukaciji iz ove oblasti. Sa druge strane, potrebno je i putem medija, društvenih mreža i na druge raspoložive načine ohrabrvati potrošače da prijavljuju eventualne nedostatke proizvoda, a posebno one koji bi mogli ukazivati na činjenicu da je proizvod falsifikovan, da sadrži nedeklarisane sastojke, ili da je na neki drugi način nastao prevarnim putem.

Kao što je istaknuto u analiziranim slučajevima uspešnog otkrivanja i sprečavanja, odnosno sankcionisanja prevarnog postupanja u oblasti proizvodnje hrane, prevencija takvih aktivnosti zahteva koordinisan, sveobuhvatan i multisektorski pristup. Navedeno je naročito značajno u kontekstu povezanosti ovih aktivnosti sa finansijskim kriminalitetom i korupcijom, odnosno, u prvom redu, poreskom utajom, prodajom proizvoda na crnom tržištu, falsifikovanjem, davanjem i primanjem mita itd. Postojanje jednog od navedenih krivičnih dela može ukazivati na postojanje drugog i obrnuto, te je posedovanje svesti o njihovoj isprepletanosti preduslov za uspešno otkrivanje, sprečavanje ili sankcionisanje istih.

LITERATURA

1. Better Training for Safer Food, http://ec.europa.eu/chafea/food/initiative/index_en.htm, 18.06.2019.
2. Bjelajac, Ž. (2015) Korupcija kao izazov savremenog demokratskog društva. *Kultura polisa*, 12(26), str. 43-57.
3. Cvetković, D., Kešetović, Ž. (2018) Ekonomski kriminalitet i uloga forenzičkog računovodstva u njegovom otkrivanju. U: Kostić, J., Stevanović, A. (ur.) Finansijski kriminalitet. Beograd: Institut za uporedno pravo, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, str. 43-55.
4. Đorđević, Đ. (2011) Krivično pravo, Posebni deo. Beograd: Kriminalističko-policijiska akademija.
5. EFSA, EMA (2013) Frequently asked questions on Phenylbutazone in horsemeat, https://www.ema.europa.eu/en/documents/other/frequently-asked-questions-phenylbutazone-horsemeat_en.pdf, 26.06.2019.
6. EU Reference Laboratories, https://ec.europa.eu/food/safety/official_controls/legislation/ref-labs_en, 18.06.2019.
7. European Commission, Legislation on official controls, https://ec.europa.eu/food/safety/official_controls/legislation_en, 24.06.2019.
8. European Commission, EU Coordinated Actions, https://ec.europa.eu/food/safety/food-fraud/coord-act_en, 02.07.2019.
9. Commission's contribution to Europol/Interpol action against fraudulent fresh tuna, European Commission, EU Coordinated Actions, https://ec.europa.eu/food/safety/food-fraud/coord-act_en, 02.07.2019.
10. Substitution of Hazelnuts for Peanuts, European Commission, EU Coordinated Ac-

- tions, https://ec.europa.eu/food/safety/food-fraud/coord-act_en, 02.07.2019.
11. EU Food Fraud Network collaborating with Georgia, Substitution Hazelnuts by Peanuts, https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/food-fraud_hazelnuts_presentation.pdf, 04.07.2019.
  12. Europe Foundation (2017) Food Safety Regulation in Georgia: Assessment of the Government's Reform Efforts in 2016, <http://www.epfound.ge/wp-content/uploads/2017/06/2016-SPS-Report-in-English.pdf>, 04.07.2019.
  13. Evropska komisija (2018) Republika Srbija - Izveštaj za 2018. godinu koji prati Saopštenje Komisije upućeno Evropskom parlamentu, Savetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regionalnog razvoja o politici proširenja EU za 2018. godinu, [http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_o_srbiji\(1\).pdf](http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_o_srbiji(1).pdf), 02.07.2019.
  14. Food Safety Authority of Ireland (2019) Import Control of Products of Non-animal Origin, https://www.fsai.ie/uploadedFiles/Food_Businesses/Imports_Non_Animal/Import_Control_Products_Non-animal-Origin.pdf, 04.07.2019.
  15. Fraud on a plate: over 3 600 tonnes of dangerous food removed from consumer market (Press Release), Europol, 25.04.2018., <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/fraud-plate-over-3-600-tonnes-of-dangerous-food-removed-consumer-market>, 02.07.2019.
  16. Jha, S. (2016) Food Safety and Quality. In: Jha, S. (Ed.). Rapid Detection of Food Adulterants and Contaminants. Cambridge: Academic Press, str. 1-24.
  17. Jakovljević, M. (2014) Povijest krivotvorena i sprječavanje krivotvorena hrane (završni rad), Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Prehrambeno-tehnološki fakultet Osijek, <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ptfos:55/datastream/PDF/download>, 16.06.2019.
  18. Jovašević, D. (2011) Leksikon krivičnog prava. Beograd: Službeni glasnik.
  19. Krivični zakonik, Službeni glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 I 35/2019.
  20. Manning, L., Soon, J. M. (2014) Developing systems to control food adulteration. Food Policy, 49, 23-32.
  21. Mirić, F. (2018) Tipologije finansijskog kriminaliteta. U: Kostić, J., Stevanović, A. (ur.) Finansijski kriminalitet. Beograd: Institut za uporedno pravo, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, str. 217-222.
  22. Montes Saavedra, E. (2014) From 'food to fraud': The continuous battle against dishonest practices in the food chain. A comparative analysis between the European and the American food fraud control systems (Master Thesis), Wageningen University, Netherlands, Law and Governance Department, <http://edepot.wur.nl/304294>, 16.06.2019.
  23. New Official Control Regulation –enter into APPLICATION timeline, https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/oc_application_timeline_20170407.pdf, 24.06.2019.
  24. Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety, Official Journal of the European Communities, L 31, 01.02.2002, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002R0178&from=EN>, 16.06.2019.

-
25. Regulation (EC) No 882/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on official controls performed to ensure the verification of compliance with feed and food law, animal health and animal welfare rules, Official Journal of the European Union, L 165, 30.04.2004, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0882&from=EN>, 16.06.2019.
  26. Regulation (EU) 2017/625 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on official controls and other official activities performed to ensure the application of food and feed law, rules on animal health and welfare, plant health and plant protection products, amending Regulations (EC) No 999/2001, (EC) No 396/2005, (EC) No 1069/2009, (EC) No 1107/2009, (EU) No 1151/2012, (EU) No 652/2014, (EU) 2016/429 and (EU) 2016/2031 of the European Parliament and of the Council, Council Regulations (EC) No 1/2005 and (EC) No 1099/2009 and Council Directives 98/58/EC, 1999/74/EC, 2007/43/EC, 2008/119/EC and 2008/120/EC, and repealing Regulations (EC) No 854/2004 and (EC) No 882/2004 of the European Parliament and of the Council, Council Directives 89/608/EEC, 89/662/EEC, 90/425/EEC, 91/496/EEC, 96/23/EC, 96/93/EC and 97/78/EC and Council Decision 92/438/EEC (Official Controls Regulation), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R0625&from=EN>, 24.06.2019.
  27. Report on the food crisis, fraud in the food chain and the control thereof (2013/2091(INI)), Committee on the Environment, Public Health and Food Safety, Rapporteur: Esther de Lange, European Parliament, Plenary Sitting, 04.12.2013., A7-0434/2013, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0434+0+DOC+XML+V0//EN>, 26.06.2019.
  28. Urošević, S., Kokeza, G. (2012) Korporativna društvena odgovornost preduzeća prehrambene industrije u Republici Srbiji. Glasnik hemičara, tehnologa i ekologa Republike Srpske, 7, str. 49-55.
  29. Van Ruth, S., Luming, P., Huisman, W. (2017) Food fraud vulnerability and its key factors. Trends in Food Science and Technology, 67, str. 70-75.
  30. Vučinić, M. (2012) Dobrobit konja: šta znači i zašto nam je potrebna. U: Trajlović, D. (Ur.). Zbornik predavanja trećeg regionalnog savetovanja "Uzgoj, reprodukcija i zdravstvena zaštita konja". Beograd: Univerzitet u Beogradu, Fakultet veterinarske medicine, str. 25-34.
  31. Zakon o agenciji za borbu protiv korupcije, Službeni glasnik RS, br. 97/2008, 53/2010, 66/2011, 67/2013, 112/2013 i 8/2015.

---

* This paper is a result on the Project 47011 "Crime in Serbia: Phenomenology, Risks and the Possibilities of Social Intervention", financed by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia.

FINANCIAL CRIME AND CORRUPTION IN FOOD PRODUCTION INDUSTRY - CHALLENGES, PREVENTION, REACTION*

Food fraud committed with the intention to obtain illegal financial profit seriously endangers not only human life and health, but animal welfare, environment and economy at national and global level as well. The link between fraud in food production industry and various forms of financial crime and corruption, that often emerge in transnational form, make this phenomenon particularly hazardous for the society. Having in mind the fact that these illegal activities can be committed with ease, on the one hand, and large economic gain their perpetrators can obtain either for themselves or for legal entities on the behalf of which they act, on the other, creating an adequate and efficient preventive mechanisms on normative and practical level seems to represent both - a necessity and a serious challenge. In accordance with that, the author of this paper discusses the most common forms of food fraud and the mechanisms of the European Union designed for their prevention and analyses some examples of successful suppression of these activities. Within concluding remarks, the author refers to key problems and makes some suggestions for further development of preventive mechanism in this field in accordance with the European standards.

KEY WORDS: financial crime, corruption, food production, fraud, European Union.